

CENTAR ZA PROMOCIJU
ZDRAVLJA ŽENA

www.centrozdravljazena.org.rs

www.incesttraumacentar.org.rs

**IZLOŽENI STE NASILJU U
PARTNERSKOM ODNOSU
I TRAŽITE ZAŠTITU OD LEKARA,
SOCIJALNOG RADNIKA, POLICAJCA,
TUŽIOCA I SUDIJE?**

INFORMIŠITE SE OVDE!

*Ova brošura, je finansirana kao deo granta Državnog sekretarijata SAD.

Mišljenje, rezultati i zaključci izneseni od strane autora ne predstavljaju nužno i stav Državnog sekretarijata SAD.

Najčešći vid nasilja nad ženama je nasilje od strane partnera. Bračnog ili vanbračnog, pred zakonom su isti.

Nasilje nad ženama je svaki čin koji ugrožava život žene, njeno telo, psihološki integritet i slobodu uz pretnju i/ili upotrebu sile od strane muškarca u cilju kontrole.

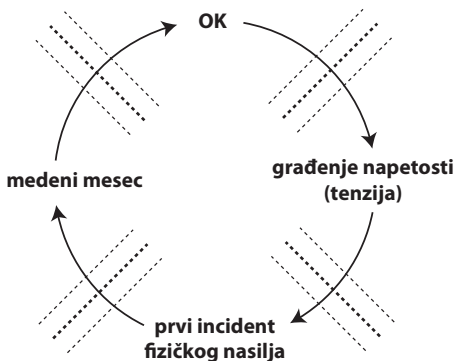
To je i dubok zdravstveni problem koji iscrpljuje psihičke i fizičke potencijale žene.

Zdravstvene posledice nasilja su značajne i nanose štetu samoj ženi i celokupnoj okolini u kojoj živi i radi i remeti normalno odvijanje života.

Podaci **CENTRA ZA PROMOCIJU ZDRAVLJA ŽENA** pokazuju:

- 20% žena koje su izložene nasilju imaju problema u obavljanju svakodnevnih aktivnosti
- 39%-43% pokazuje srednje jake ili jako izražene simptome depresije.
- 22.7% koje su izložene nasilju, imaju problema s pamćenjem.
- 23% koje trpe fizičko nasilje pomislilo je na samoubistvo.
- 22.8% koje trpe fizičko nasilje pokušalo je samoubistvo.
- 43.5% žena koja je izložena seksualno nasilje pomislilo je na samoubistvo.
- 43.5% koje su preživele seksualno nasilje, pokušalo je samoubistvo.

IZLOŽENI STE NASILJU ILI VAMA DRAGA OSOBA I PITATE SE DOKLE JE TO STIGLO?

KRUG NASILJA U PARTNERSKOM ODNOSU

Šematski prikaz **Kruga nasilja u partnerskom odnosu** u svom prvom obrtu prikazuje četiri koraka u odvijanju nasilja, školski, svaki pod uglom od devedeset stepeni.

Prvi korak ukazuje da i partnerski odnos u kojem postoji nasilje ima period bez nasilja (**tzv. «ok»**). **Drugi korak** opisuje **gradjenje tenzije** koja se pojavljuje u svakodnevnim situacijama kada nasilni partner zahteva ili uskraćuje različite potrebe ženi i/ili deci: «Šta ćeš kod svojih, bila si prošle nedelje», «Drugi put ću na utakmicu sa detetom, sad bih išao sam (ili s prijateljima)», «Nemamo sada novca za te tvoje kupovine (bioskop, pozorište, i sl.), toliko toga nam je

preče, vidiš i sama», «Kako nema hleba? Deca pojela zadnje? A znam da sam ostavio dovoljno da se kupi...». Gradjenje napetosti može proizvesti **treći korak** u krugu nasilja, odnosno **prvi incident fizičkog nasilja** koji kod žene izaziva šok i nevericu, jer teško je poverovati da osoba koja kaže da te voli, može da te i na ovaj način povredi.

Posle događaja fizičkog nasilja, sledi **četvrti korak, faza «medenog meseca»** koja uključuje izvinjenje i izražavanje žaljenja ženi od strane izvršioca, njegovo obećanje da se to nikada više neće ponoviti, kajanje. Ipak, izvršilac ne preuzima autentično odgovornost za nasilje koje je počinio, jer objašnjava da je do incidenta došlo «uzročno-posledično», tj. da je postojao «razlog» koji je van njega (neka reč ili postupak žene, stres na poslu, alkohol, ljubomora, itd.), te je «morao» tako da postupi. U ovom koraku, tipično je da će izvršilac pribеći ispunjavanju pojedinih potreba žene ili deteta koje je u koraku gradjenja tenzije ograničio ili potpuno uskraćivao, a kako bi je ponovo povratio u svoj sistem kontrole. Kupiće detetu već ranije potrebne patike ili izaći u bioskop sa suprugom ili «dozvoliti joj» da poseti svoje roditelje ili započeti terapijski program protiv alkoholizma (i ubrzo odustati kad ženu vrati u krug nasilja). Za pomagač/ice ovo je period kada neće biti poziva u pomoć i zamka je pomisliti da je sve u redu i smatrati eventualnu prethodnu asistenciju uspešnom. Najčešće, sukob se nastavlja, jednostavno, za neko vreme, žena ne traži pomoć. Pripadnici policije su npr. skloni da kažu «Da sam znao ovaj Krug nasilja, shvatio bih šta znači to da sam sinoć išao na intervenciju kod njih u kuću a sutradan ih vidim zagrljene kao golupčice...».

Nakon «medenog meseca» je opet jedno vreme «ok», odnosno «sve u redu» u partnerskom odnosu nakon čega se sukcesivno ponavljaju opisani koraci. Protokom vremena, period svakog koraka se skraćuje, odnosno krug nasilja dobija na ubrzanju. Individualno

je, od slučaja do slučaja, ali važno je imati u vidu da korak u kojem postoji fizičko nasilje možda uopšte neće biti zastupljen. Drugo, nakon niza godina, kad se oseća potpuno sigurno u svojoj moći, izvršilac se «više neće izvinjavati» za počinjeno nasilje. «Medeni mesec» se gubi. Može se eventualno pojaviti onda kad se izvršilac oseća naročito zaprećenim da će žena izaći iz situacije nasilja, te se dinamika «medenog meseca» ovaj put odigrava tako što se on privremeno primiri u ranijim nasilnim taktikama i razvija nove, npr. žena ostaje u drugom stanju, radja još jedno dete i on komotno nastavlja sa nasiljem, jer je ona sada još više vezana za njega. Događa se da i najistrajnije/i u podršci ženi, sklone i u ovom procesu odustanu od žene ne razumevajući da se radi o samo još jednoj od manipulativnih taktika izvršioca koju žena ne prepoznaje, a okruženje lako proglašava «da je sve to njen izbor».

IDEMO DALJE U RAZUMEVANJU ŠTA SE ZAISTA DOGAĐA!

U VAŠ ŽIVOT SU ZAKORAČILE PSIHIČKE POSLEDICE NASILJA?

Napetost

Nemir

Strah

Osećanje sramote

Osećanje krivice

Samozanemarivanje

Problemi u obavljanju svakodnevnih aktivnosti

Problemi sa spavanjem (npr. nesanica)

Depresivnost

Napadi panike

Misli o samoubistvu

Pokušaj samoubistva

Zloupotreba alkohola i droge

PREPOZNAJETE LI OVE SMETNJE?

Hronični bolovi

Umor

Osipi na koži /alergije

Stomačne tegobe

Bolovi u mišićima

Česte glavobolje i migrene

Problemi sa disanjem/gušenja, astmatični napadi i slično

Ginekološki problemi

Prerani porođaj ili rađanje deteta sa niskom težinom na rođenju

I JOŠ....

Imate povišeni krvni pritisak? Čir na želucu ili dvanestopalačnom crevu?

Rečeno Vam je da ste pod rizikom od srčanih oboljenja?

Zapažate pogoršanje već postojećih oboljenja/zdravstvenog stanja?

SUOČILI STE SE SA POSLEDICAMA FIZIČKOG ZLOSTAVLJANJA?

Modrice

Ogrebotine

Opekotine

Posekotine

Prelomi ...

NAJVAŽNIJE JE DA VERUJETE SOPSTVENOM UVIDU!

Važno je da imate uvid u svoje zdravstveno stanje. Vi najbolje znate vezu između preživljavanja nasilja i svog zdravlja, odnosno narušavanja zdravlja. Narušenost nastaje kao posledica emocionalnog, fizičkog i/ili seksualnog nasilja.

VAŽNO JE DA:

- Sami pratite kad su problemi počeli, kada se pojavljuju, kada su izraženi, a kada se smire
- Bez stida saopštite svom lekaru/lekarki da prepoznajete jasnu vezu između zdravstvenih problema i nasilja. Obavezno ispričajte kako je bilo Vaše zdravstveno stanje dok nasilje nije počelo.

Redovno pratite svoje stanje i **redovno** o tome obavještavajte lekarke/ lekara.

NE SKRIVAJTE KO JE NASILAN PREMA VAMA. Ni sramota ni odgovornost nisu Vaši – za nasilje je uvek i samo odgovoran onaj ko ga vrši.

Od lekarke/lekara zatražite da tačno navede šta ste rekli u svom opisu stanja i situacije, koga ste naveli da Vas je povredio, da opiše povrede, da zajedno sa Vama proceni Vašu životnu ugroženost i da Vas uputi na institucije čiji je zadatak da Vam pomognu.

Zatražite da Vaš lekar/ka popuni Obrazac za evidentiranje i dokumentovanje nasilja!

Ako ste izloženi nasilju i dobijete uput za neuropsihijatra, važno je da znate da razni analgetici, antidepresivi, sredstva za umirenje neće ukloniti uzrok Vašeg stanja. **UZROK SE ZOVE NASILJE, A LEKOVI NEĆE ZAUSTAVITI OSOBU KOJA JE NASILNA PREMA VAMA.**

Lekovi će svakako učiniti da lakše podnesete i preživite nasilje, međutim, veoma često postanu „oruđe“ u rukama nasilnika da Vas diskredituje kad odlučite da prijavite nasilje ili pokrenete postupak za razvod, kad zapreti, da Vas zaplaši, da će Vam oduzeti decu.

VI IMATE PRAVO DA VIDITE ONO ŠTO JE LEKAR/KA ZAPISAO O VAMA.

Obavezno recite ako su i deca izložena nasilju, kao i ako su „samo prisutni“ dok se nasilje dešava.

Dajte svoju saglasnost i zatražite od svog lekara/lekarke da prijavi nasilje istim službama kojima ćete se i Vi obratiti.

NASILJE JE KRIVIČNO DELO i različite institucije su obavezne da Vas zaštite.

VAŠ LEKAR/KA JE U ZAKONSKOJ OBAVEZI DA SE POJAVI NA SUDU I POSVEDOČI O VAŠEM ZDRAVSTVENOM STANJU I PRUŽI SVE INFORMACIJE KOJE IMA O SITUACIJI NASILJA U KOJOJ SE NALAZITE. TIME JE LEKAR/KA VAŠA OGROMNA POMOĆ.

DA STE IZLOŽENI NASILJU, PRIJAVITE ISTOVREMENO:

Lekaru / lekarki
Centru za socijalni rad
Policiji
Tužilaštvu

1. Centru za socijalni rad, policiji i tužilaštvu na opštini kojoj pripadate, prijavu podnosite uvek u pisanom obliku. To znači da presavijete tabak papira i napišete sve što znate i čega se sećate kao ugrožavanja Vašeg dostojanstva od strane partnera. Jedan isti dopis / prijavu iskopirajte i svakoj navedenoj službi pošaljite po jedan.

2. Uz to, priložite svu dopunsku dokumentaciju koju imate od ranije (ako postoji) i to će službama kojima se obraćate potkrepiti verodostojnost Vaše prijave.

3. Uvek imajte jedan primerak svog dopisa / prijave i za sebe i uvek tražite potvrdu da je prijava primljena.

4. Na svakoj prijavi napišite kome ste je sve uputili. Dakle, na kraju dopisa, recite: „Dostavlja se ... (i navedite kojim još službama)“. Time ćete postići da vrlo brzo jako puno ljudi koji mogu da pomognu sazna da ste u opasnosti. Takođe, postićete da službe jedna drugu provere šta su tačno preduzeli povodom Vaše prijave.

ŠTA SLEDI POSLE PRIJAVE?

1. Posle prijavi policiji, sledi **postupak u kome ćete u policijskoj stanici Vaše opštine**, inspektoru koji radi na slučajevima nasilja u porodici, ispričati što detaljnije od kada ste izloženi nasilju i navesti

što jasnije i tačnije na koji način Vas partner zlostavlja.

Fizički je nasilan? Kako, gde i koliko često se zlostavljanje događa?

Psihički? Kako se ponaša prema Vama? Uvrede, ucene, ponižavanja, pretnje?

Seksualno? Da li morate da imate seksualne odnose kada ne želite? Da li imate povrede u predelu genitalija?

Veoma je važno priložiti lekarski nalaz, najbolje i najefikasnije, popunjen Obrazac za evidentiranje i dokumentovanje nasilja uz ostalu dokumentaciju prijave.

2. Posle postupka pronalaženja i prikupljanja dokaza, policija ih prosleđuje sudu i čeka Vas **saslušanje kod istražnog sudije**. Tu ćete još jednom odgovarati sa još više preciznosti i detalja na pitanja vezana za nasilje kojem ste izloženi.

NE POSUSTAJTE, NIJE LAKO! OVO JE JAKO VAŽAN KORAK!

Istražni sudija ima mogućnost da poziva i svedoke koji mogu da govore i obaveste sud o svojim saznanjima da ste izloženi nasilju.

Po završenom istražnom postupku, „Vaš predmet“ stiže kod tužioca i on odlučuje da li će krivični postupak za nasilje u porodici biti započet ili ne.

3. **Tužilac** zastupa Vaš slučaj u ime države, zato što se krivično delo Nasilje u porodici goni po službenoj dužnosti. Zakon kaže da je država zainteresovana i odgovorna da suzbije u društvu ovaj problem, te ga ona pokreće i službeno procesuiru, a ne Vi po privatnoj tužbi.

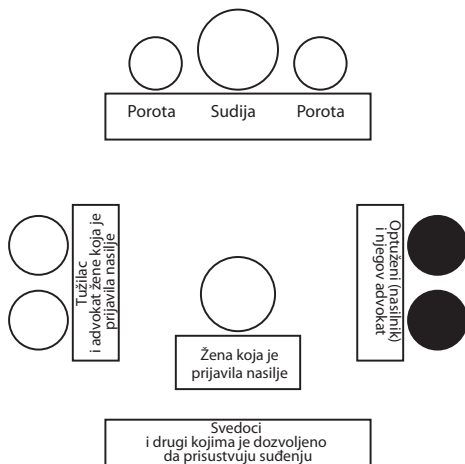
NAŠLI STE SE NA SUDU

Glavni pretres je momenat kada se pojavljujete na sudu, ispred sudije, porote, advokata optuženog i samog nasilnika.

Ulazak u sudnicu nije lak i jednostavan korak. Veoma često ulazite u potpuno nepoznat prostor. Možda nikada do sada niste imali bilo kakav posao u sudu.

A sa sobom nosite težak teret koji tu treba da „otvorite i raspakujete“.

Važno je znati sledeće: Kada uđete, ispred Vas će sedeti sudija i porota. Levo od Vas su tužilac i Vaš advokat (ako imate svog po izboru ili Vam ga sud dodeljuje po službenoj dužnosti). Desno od Vas sedi advokat optuženog i sam optuženi.

U sudnici ćete još jednom ispričati sve što ste već rekli policiji i istražnom sudiji. Pitanja će Vam postavljati sudija, advokat optuženog, sam optuženi, a po potrebi za nekim dodacima i razjašnjenjima, i Vaš advokat i tužilac.

U SVOJIM ODGOVORIMA, OBRAČAJTE SE SAMO SUDIJI!

Ako osećate da je za Vas ova situacija previše uznemirujuća, ako Vam nešto konkretno smeta, ako Vam je nešto potrebno, recite to odmah direktno sudiji. **Imate pravo da od sudije na licu mesta tražite zaštitu i pomoć.**

NE POSUSTAJTE!

OVO JE LAKŠE NEGOM SVAKI NOVI DAN TRPLJENJA NASILJA!

Čućete provocirajuća pitanja od strane advokata optuženog ili od samog optuženog. Ona će se najčešće odnositi na to koje lekove pijete, kao „oruđe“ protiv Vašeg psihičkog stanja. Setite se da ih pijete da bi mogli da preživite dan, da ih pijete od kada ste izloženi nasilju. **I taj odgovor dajte sudiji.**

Držite se samo svoje priče i iskustva preživljenog nasilja. Ako nečega ne možete da se setite, nemojte da Vas to uplaši. Recite da se ne sećate.

Ako na neko pitanje ne znate šta da odgovorite, zamolite da Vam bude pojašnjeno. Ako nemate odgovor ni tada, recite da ne znate.

Ako neke informacije nemate, to otvoreno kažite.

Ako imate iskustvo, od kad ste prijavili, da ste zastrašivani od strane nasilnika da Vas obeshrabri da odustanete od svog iskaza, odmah obavestite sudiju o tome.

Ako Vam je u nekim momentima teško, slobodno zastanite. Ne suzdržavajte se, ne skrivajte osećanja i recite da Vam je teško.

Ako Vam je bilo šta potrebno, npr. da sednete, da zastanete, popijete čašu vode – recite to direktno sudiji.

Ako Vas nasilnik na licu mesta, u sudnici (ili je to činio na hodniku ili u holu pre ulaska u sudnicu) zastrašuje, vređa, posmatra tako da Vas to uznemiruje – **obratite pažnju sudiji da Vas zaštititi i pomogne Vam.**

AKO VERUJETE U SEBE, I DRUGI ĆE VAM VEROVATI. Neće se ostvariti nasilnikove pretnje „da Vam niko neće poverovati“.

IZABERITE JEDNU OSOBU OD POVERENJA IZ SVOJE OKOLINE DA POĐE S VAMA I BUDE UZ VAS STALNO I U POLICIJI I NA SUDU.

Ako niste sigurni ko bi to bio, uvek možete pozvati profesionalnog pomagača s kojim ste u kontaktu, zaposlenog u državnoj ustanovi ili NVO.

KAD IZAĐETE IZ SITUACIJE NASILJA, znači da ćete vremenom povratiti stabilnost zdravlja i znatno smanjiti narušenost, jer ne zaboravite: kada nestane uzrok bolesti, a uzrok nastanka ili pogoršanja različitih oboljenja je nasilje, posledice se umanjuju ili nestaju.

UČINITE SVE ŠTO JE U VAŠOJ MOĆI I KORISTITE SVE ŠTO VAM ZAKONOM PRIPADA – VI I VAŠ LEKAR BUDITE SAVEZNICI U TOME, U OVOM POSTUPKU NA PUTU PREKIDANJA NASILJA.

VERUJTE SEBI KAKO SE, I ZAŠTO BAŠ TAKO, OSEĆATE TOKOM RAZGOVORA

Od 2010. godine, postoji zvaničan dokument Ministarstva zdravlja Republike Srbije koji se zove **Protokol za zaštitu i postupanje sa ženama koje su izložene nasilju.**

U Protokolu Ministarstva zdravlja je navedeno da je **obaveza lekarka /lekara**, tokom razgovora:

- Da veruje onome što govorite
- Da prihvata šta osećate i razmišljate
- Da poštuje poverljivost (razgovara s Vama bez prisustva drugog medicinskog osoblja, nasilnika, bilo koga ko je u Vašoj pratnji)
- Da sluša, a ne da daje savete, naređuje ili daje gotova rešenja
- Da poštuje Vašu samostalnost u donošenju odluka
- Da predstavlja oslonac za Vas i učestvuje u planiranju izlaska iz situacije nasilja i planiranju budućnosti
- Da pruža jasne informacije šta Vi od zdravstvenog radnika/ce možete da dobijete kao pomoć
- Da ne ignoriše ili umanjuje značaj nasilja kojem ste izloženi
- Da učestvuje u izradi Vašeg bezbednosnog plana

Imajte sve ovo na umu, jer Protokol obavezuje lekarka i lekare da Vam iskažu puno savezništvo.

Lekar(ka) ima zakonsku obavezu da prekrši pravilo poverljivosti kada se događa krivično delo. Nasilje u porodici, time i nasilje u partnerskom odnosu, je krivično delo. Zakon obavezuje svakoga ko ima sumnju ili saznanje o krivičnom delu – da to prijavi. Da bi se nasilje prekinulo i oni koji su izloženi nasilju postali bezbedni, neophodno je da informacije kojima raspolažemo odmah damo policiji.

VERUJTE SEBI KAKO SE, I ZAŠTO BAŠ TAKO, OSEĆATE TOKOM RAZGOVORA.

Ako osećate neprijatnost, da li potiče iz stida što se „baš Vama događa nasilje“ ili iz ponašanja lekarke / lekara prema Vama?

Iako Vi niste nasilni, osetite stid zbog situacije u kojoj ste se neopravdano našli. Međutim, ako ponašanje zdravstvenog radnika/ce prouzrokuje da se osećate nelagodno, to **ne sme da se dešava** i to je njegova/njena odgovornost. Ovo nije sledeći po redu odnos u kojem treba da osećate stid i krivicu.

Reagujte na odnos i ponašanje koje Vam ne odgovara.

Kao i u svakoj profesiji, nisu svi zdravstveni radnici/e etični. Baš zbog toga što ste se zatekli u situaciji nasilja u partnerskom odnosu i potrebno Vam je ohrabrenje, važno je da osećate da ste Vi, sa svojim osećanjima, poštovani unutar odnosa lekar(ka)-pacijentkinja.

Verujte sebi. Ako u kontaktu sa lekarkom / lekarom ne osećate zaštitu od nasilja, potražite drugog! Ne odustajte!

Kada se kaže da je lekar(ka) **u obavezi da Vam garantuje privatnost**, to znači da ćete razgovor voditi samo sa njom/njim. Bez ulazaka u ordinaciju drugog osoblja dok ste Vi tu, bez prisustva nasilnika ili osobe koja je došla kao Vaša pratnja. To osigurava da lakše govorite.

Obraća Vam se s poštovanjem bez obzira na Vaš socijalni status, obrazovanje, pripadnost nacionalnoj manjini, Vašu intelektualnu i fizičku sposobnost, veroispovest, seksualnu orijentaciju, izgled, godine starosti, rasu.

Ne osuđuje. Ne govori „Zašto ste to sebi dozvolili? Zašto niste ranije rekli? Šta ste čekali? Šta uradite da ga naljutite? Zašto niste zvali policiju? Zašto ga niste ostavili kad Vas je prvi put udario?“

Poштуje Vaše viđenje situacije, Vaše potrebe i Vaše mogućnosti.

Prihvata kako se osećate, šta razmišljate, šta želite / možete, a ne objašnjava Vam „kako bi, u stvari, trebalo da se osećate, razmišljate i šta bi trebalo da želite dalje“.

Ne pita Vas agresivno, nestrpljivo.

Ne ispituje Vas o detaljima nasilnih (seksualnih) radnji kojima ste izloženi, a o kojima Vam nije jednostavno da govorite.

Ne naređuje („Čim izađete odavde, da uradite to što sam Vam rekao...“).

Ne ucenjuje („Ako ne uradite..., ako dopustite da Vam se opet to dogodi, ne znam ko će Vam verovati“ ili „...neću se više baviti Vama“).

Ne koristi reči koje niste Vi izgovorili („Kažete da je ponekad nasilan, znači, hoćete razvod“).

Ne umanjuje značaj nasilja („...dobro, dobro, to je samo poneki šamar... i druge žene trpe i gore stvari“).

BEZBEDNOSNI PLAN SPAŠAVA VAŠ ŽIVOT

Pri izradi bezbednosnog plana, vodite se sledećim:

- Planirajte sigurno mesto na koje možete da odete
- Uvek imajte rezervni plan, ako se dogodi da prvobitni nije ostvariv
- Koga možete da pozovete u svako doba dana i noći? Na koji broj telefona, koja je adresa?
- Koliko je vremenski dostupan Vaš lekar(ka), u kom delu dana/noći, radnim danima ili i vikendom? I koga je imenovala/o kao svoju zamenu kada odsustvuje? Za koji izvor podrške Vam kaže da je pouzdan, a na osnovu toga što su ranije žene koje su izložene nasilju na ovaj izvor se oslanjale i bile zadovoljne reakcijom koju su dobile?
- Ostavite kod osobe kojoj verujete rezervne ključeve od stana, kola, nešto odeće, dokumenta, nešto novca, lekove koje uzimate, notes sa Vama važnim telefonima bliskih osoba i institucija koje mogu da intervenišu, stvari od vrednosti (među kojima je i za Vas dragocen lični predmet/uspomena, fotografije)

- Važna dokumenta su: lična karta, pasoš, zdravstvena knjižica, izvod iz MK rođenih/umrlih, državljanstvo, bankovne kartice, štedna knjižica, dokumentacija kojom je regulisana Vaša imovina, otpusne liste, nalazi lekarke/a i dr.

- Imajte uvek kod sebe brojeve telefona i adrese policije, hitne pomoći i centra za socijalni rad.

- Nastojte, ukoliko je to moguće, da Vas nasilnik ne zatvori u kuhinju ili kupatilo.

- Ako ste povređeni, idite čim ste u stanju kod lekarke/a, recite šta se dogodilo i TRAŽITE DA POGLEDATE ŠTA JE UBELEŽENO.

- Ako ste u neposrednoj opasnosti, borite se za svoj život, bez oklevanja pozovite 192.

- Ako ste izloženi seksualnom nasilju unutar partnerskog odnosa, obratite se Incest Trauma Centru - Beograd.

***Napomena:** Sve jednako važi ako imate dete/decu. Posvetite pažnju da osoblje u vrtiću/školi bude unapred upoznato da ste Vi i dete u situaciji nasilja i da će možda biti potrebna i njihova hitna reakcija, ako procenite da ste u opasnosti. Uvek je važno da za situaciju nasilja znaju policija, tužilaštvo i centar za socijalni rad, kako bi Vas, uz poštovanje poverljivosti, zaštitili. Npr. u situaciji egzistencijalne ugroženosti (životnoj opasnosti), ostvarićete korake bezbednosnog plana kako biste spasili život. Obaveštenost i koordinisanost svih institucija (vrtić, škola, firma u kojoj radite, policija, tužilaštvo, centar za socijalni rad, nevladina organizacija koja radi na pitanjima nasilja, dom za decu bez roditeljskog staranja, zdravstvena ustanova i dr.) znači da nasilnik neće uspeti „iz početka da predstavi svoj slučaj“, jer će institucije od Vas (i/ili dece) znati da se radi o kontekstu nasilja u porodici gde se jasno zna ko vrši nasilje, a ko je izložen nasilju.

LEKARKA / LEKAR JE UZ VAS AKO:

- **Vam Veruje**
- **Čuje Vaš problem** onako kako ste saopštili
- **Razume kako se osećate** (Vi osećate to razumevanje)
- **Vas hrabri da razmislite i pronađete rešenje** koje Vi procenjujete da je najbolje
- **Očekuje od Vas da zajedno preduzmete zakonske korake da zaustavite nasilje**
- **Se ne razočarava u Vas**
- **Vam otvoreno kaže šta ume i može da učini** u vezi Vaše situacije, a šta ne ume, ne zna i ne može
- **Vam redovno da novu literaturu** iz koje možete i sami da naučite o tome kako da izađete iz situacije nasilja
- **Veruje u Vaš proces i zna da proces ima svoje neophodno trajanje**

JEDAN PRIMER PRAVILNOG RAZGOVORA ZDRAVSTVENOG RADNIKA/CE I ŽENE KOJA JE IZLOŽENA NASILJU

Evo jednog primera razgovora lekarke/lekara sa ženom koja je izložena nasilju u partnerskom odnosu, tokom kojeg je zdravstveni radnik/ca - kroz jasno iskazivanje interesovanja i ohrabrivanja – uz ženu, koja time lakše govori o situaciji u kojoj se nalazi. Time je i lekarki / lekaru olakšano da dobije iskaz žene i pravilno dokumentuje zdravstvene posledice nasilja u partnerskom odnosu.

Uspostavljanje bliskosti

„Dobar dan, kako ste? Kako ste danas? Ima li nešto što Vas danas tišti, što ste doneli sa sobom?“

Uspostavljanje poverenja

„Uvek sam protiv nasilja, vrlo me dira kad ženi u partnerskom odnosu bivaju povređeni duša i telo.“

„Nasilje od strane partnera upravo i boli jako zato što je od najbližije osobe, od koje to ne očekujete. Mogu da zamislim da se pitate, ako nekome i kažete, da li će Vam uopšte verovati.“

„Iz mog iskustva u radu sa ženama koje su izložene nasilju, znam da su povređene na različite načine o kojima je teško govoriti. Sretnete nekoga kome želite da kažete, a onda vidite da ni na kraj pameti ne može da zamisli na koje načine sve upravo neko ko je blizak može da povredi. Nekada može da Vam prevlada osećanje stida o tome kako ste tačno bili povređeni, a stid i sramota u stvari pripadaju osobi koja je nasilna. Boli kad neko povredi Vašu najintimniju sferu, jer o intimnim odnosima se tek vrlo malo razmenjuje s drugima.“

„Možda neću imati sve odgovore na Vaša pitanja, ali ću se potruditi da ono što ne znam naknadno saznam i obavestim Vas.“ (i onda doslovno tako i učinite)

Procena Vaše bezbednosti

„Razmišljam, koliko se sigurno osećate u prostoru u kome živite?“

„Da li ste često sami sa partnerom ili postoji neko ko može da bude s Vama?“

„Postoji li neko mesto gde brzo možete da se sklonite?“

„Duboko u sebi, osećate li se sigurno da se vratite kući?“

„Znate da kada se žene odvoje od nasilnog partnera, on najčešće pojačava nasilje? **Dve stvari direktno koriste:** PRIJAVITI POLICIJI, bukvalno svako uznemiravanje, odnosno nasilni incident koji se po

Vašem odlasku dogodi i osmisliti BEZBEDNOSNI PLAN KOJI VAMA SLUŽI NAJPRAKTIČNIJE, U KOJI VERUJETE i s kojim se, kada ga napravimo, dobro osećate.“

Procena fizičkog stanja

„Imate li neke bolove?“ „Hajde da vidimo gde?“

„Postoji li neka povreda, modrica?“

„Važno je da sve pogledam i zabeležim. Čim Vi i ja prijavimo, to će Vam koristiti na sudu.“

Razgovor o nasilju u partnerskom odnosu

„Da li se danas nešto dogodilo što Vas je uznemirilo / uplašilo / povredilo?“

„Možete li da govorite o tome?“

„Važno je da mi kažete kada se dogodilo.“ „Koliko često se dešava?“

„Naravno, pokušajte koliko možete, a što približnije da mi kažete.“

„Gde se najčešće nasilje događa?“

„Sve je ovo važno da zajedno vidimo kako biste mogli da se zaštitite od nekog eventualnog sledećeg napada.“

„Jasno mi je da je to možda i neobično pitanje, a važno je kako bih što bolje zabeležila/o kako je sve nasilje uticalo na Vas. Zato bih Vas upitala/o kako ste se osećali dok je nasilje trajalo?“

Procena postojeće mreže podrške

„Da li ste nekome ispričali šta Vam se događa?“

„Kako su reagovali kad ste rekli?“

„Mislite li da bi još nekome mogli da se poverite, a da ta osoba bude uz Vas? I ako ne, u redu je, važno je da ustanovimo kojim snagama sada raspolažete, pa da u odnosu na to sačinimo plan.“

„Mene smatrajte svojom podrškom!“

Promene u životu

„Hajde da zajedno vidimo koje su sve promene nastupile kod Vas.“

„Koje promene su nastale u fizičkom i mentalnom zdravlju?“

„Jedan deo kao lekar(ka) vidim, prepoznajem i zbog toga i dolazite kod mene.“

„Koje su promene odnosu na decu, posao, prijatelj(ic)e, familiju?“

„Da li prepoznajete šta Vam je potrebno? Stižete li o tome da mislite?“

„Koje su Vaše trenutne brige?“ „A najveće brige?“

Kako se osećate?

Ovo pitanje može da stoji uz svaki prethodni pasus koji ste pročitali i o kojem sad razmišljate. Jer, sve vreme je razgovor o Vašim osećanjima i na nivou osećanja. To je Vaš glavni test za lekarku / lekara, **prema kojem znate da li Vam veruje**, da li može da shvati Vašu situaciju i ima li spremnost da preduzme korake koji su u interesu Vaše bezbednosti i budućnosti koju Vi želite za sebe.

Prihvata li Vas lekar(ka) i kad ste sve učinili da odete iz situacije nasilja, a onda ste posustali, jer ste se uplašili partnera ili se ponadali da će se ipak promeniti ili osetili da ga i dalje volite ili se osetili usamljeno, slabi i nespremni za nov i samostalan život – i vratili se partneru. Prihvata li Vas lekar(ka) i kad, nakon perioda razdvojenosti

od nasilnog partnera, s njim opet očekujete bebu? **JER, SVE OVO NE ZNAČI DA NASILJE NE POSTOJI.**

LEKAR(KA) JE TU DA RAZUME VAŠ STRAH OD NASILNIKA, STRAH ZA SVOJ ŽIVOT.

Rezultati razgovora

„Ja ću dokumentovati sve što se tiče toga koje posledice na Vaše zdravlje je ostavilo nasilje. I pokazaću Vam sve što sam zapisala/o, jer to su tragovi po Vaše zdravlje, radi se o Vašem životu. Znaite da je neophodno prijaviti nasilje u partnerskom odnosu. To je zakonska obaveza, i za Vas i za mene. Najdelotvornije je da to učinimo zajedno. Prijava se vrši policiji, tužilaštvu i centru za socijalni rad. Najvažnije je prijaviti policiji, jer će se tako situacija nasilja prekinuti, zaustaviti. Mogu pričekati da se u narednim danima za to pripremite i biću uz Vas (napomena: čekanje ne važi za teške telesne povrede koje lekar(ka) prijavljuje policiji odmah). Kažite mi šta Vam je potrebno da u narednim danima ojačate da možete da date iskaz u institucijama. Međutim, ako

Vas partner životno ugrozi do tada, svakako ćemo pozvati policiju, bilo Vi ili ja. Zbog toga, predlažem da se usredsredimo da napravimo bezbednosni plan, da postepeno započnemo da gradimo osećanje sigurnosti.“

Edukativni film u produkciji Incest Trauma Centra – Beograd O PRAVU NA IZBOR POMAGAČICE / POMAGAČA, pogledajte na oficijelnoj internet stranici www.incesttraumacentar.org.rs (Rubrika: Produkcija/Videoteka).

Autorka brošure je dr Ljiljana Bogavac, Incest Trauma Centar – Beograd

JESMO LI MI DEO PROBLEMA?

Slika 4. Točak moći i kontrole stručnjaka (prema A. Cosgrove, 1992.)

ILI DEO REŠENJA?

Slika 5. Točak zastupanja
(prema A. Cosgrove, 1992.)

CENTAR ZA PROMOCIJU
ZDRAVLJA ŽENA

www.centarzdavljazena.org.rs

UNITED STATES EMBASSY
SERBIA

www.incesttraumacentar.org.rs

**ZDRAVSTVENI RADNICI/E SU OBAVEZNI,
TRAŽITE IM!**

**VERUJTE SEBI KAKO SE, I ZAŠTO BAŠ
TAKO, OSEĆATE TOKOM RAZGOVORA**

*Ova brošura, je finansirana kao deo granta Državnog sekretarijata SAD.

Mišljenje, rezultati i zaključci izneseni od strane autora ne predstavljaju nužno i stav Državnog sekretarijata SAD.